

**"INTEGRATSIYA", "PEDAGOGIK INTEGRATSIYA"
TUSHUNCHALARINING UMUMIY MAZMUNI VA UNING PEDAGOGIK
TAHLILDAGI O'RNI**

SOTVOLDIYEVA MAFTUNA JUMANALI QIZI

Qo‘qon davlat universiteti

Pedagogika mutaxassisligi 2-bosqich magistranti

sotvoldiyevamaftuna97@gmail.com

+998917379592

Annotatsiya: Mazkur maqolada "integratsiya" va "pedagogik integratsiya" tushunchalarining nazariy mazmuni, kelib chiqishi va pedagogik tahlildagi o'rni o'rganiladi. Integratsiya hodisasi ijtimoiy, iqtisodiy va ilmiy sohalarda keng qo'llanilishi bilan birga, ta'lim tizimida alohida metodologik ahamiyat kasb etadi. Pedagogik integratsiya esa ta'lim jarayonida fan sohalarining, bilim va ko'nikmalarning uyg'unlashuvi sifatida talqin etilib, zamonaviy ta'limning samarali vositasi sifatida tan olingan. Maqolada turli olimlarning ilmiy qarashlari tahlil qilinib, pedagogik integratsiyaning tarbiya jarayonidagi o'rni va ahamiyati yoritiladi.

Kalit so'zlar: integratsiya, pedagogik integratsiya, ta'lim tizimi, bilimlar uyg'unlashuvi, fanlararo aloqa, tarbiya jarayoni, zamonaviy ta'lim, metodologiya, ta'lim samaradorligi

Аннотация: В данной статье исследуется теоретическое содержание понятий «интеграция» и «педагогическая интеграция», их происхождение и роль в педагогическом анализе. Явление интеграции широко применяется в социальной, экономической и научной сферах, а в системе образования приобретает особую методологическую значимость. Педагогическая интеграция трактуется как синтез областей знания, умений и навыков в образовательном процессе и признана эффективным инструментом современного образования. В статье анализируются

научные взгляды различных учёных, раскрывается роль и значение педагогической интеграции в воспитательном процессе.

Ключевые слова: интеграция, педагогическая интеграция, система образования, синтез знаний, межпредметные связи, воспитательный процесс, современное образование, методология, эффективность обучения

Abstract: This article explores the theoretical content of the concepts of "integration" and "pedagogical integration", their origins, and their role in pedagogical analysis. The phenomenon of integration is widely applied in social, economic, and scientific fields, and holds particular methodological significance in the education system. Pedagogical integration is interpreted as the synthesis of subject areas, knowledge, and skills within the educational process, and is recognized as an effective instrument of modern education. The article analyzes the scholarly perspectives of various researchers and highlights the role and significance of pedagogical integration in the educational process.

Keywords: integration, pedagogical integration, education system, synthesis of knowledge, interdisciplinary connections, educational process, modern education, methodology, learning effectiveness

KIRISH. Bugungi kunda ta'lim islohotlari sharoitida "integratsiya" tushunchasi nafaqat iqtisodiy va siyosiy sohalarda, balki ta'lim tizimida ham keng qo'llaniladigan asosiy kategoriyalardan biriga aylandi. Ilmiy-pedagogik adabiyotlarda integratsiya hodisasiga turlicha yondashuvlar mavjud bo'lib, ushbu tushunchaning ta'lim jarayonidagi o'rni va mazmunini to'liq anglash zarurati ortib bormoqda. Ayniqsa, fanlararo aloqalar, bilim va ko'nikmalarning uyg'unlashuvi hamda o'quvchilarning yaxlit dunyoqarashini shakllantirish masalalari pedagogik integratsiya tushunchasi doirasida o'rganiladi[1.B.4].

Tadqiqotning maqsadi — "integratsiya" va "pedagogik integratsiya" tushunchalarining nazariy mohiyatini, kelib chiqish tarixini va zamonaviy ta'limdagi metodologik ahamiyatini aniqlash hamda pedagogik tahlil nuqtai nazaridan ularning o'rnini asoslashdir. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-maydagi "Yangi

O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi" va 2020-yil 6-noyabrdagi "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish to'g'risida"gi qarorlari ta'lim tizimini yangilash va integrativ yondashuvlarni joriy etishning huquqiy asosi sifatida xizmat qiladi[2.B.7]. Shu bois, mazkur tadqiqot dolzarbligi ilmiy, pedagogik va ijtimoiy ehtiyojlar bilan belgilanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA. "Integratsiya" va "pedagogik integratsiya" tushunchalari xorijiy, MDH va o'zbek olimlarining tadqiqotlarida keng o'rganilgan. Ushbu tushunchalarning pedagogik talqiniga oid qarashlar turli ilmiy maktablar doirasida shakllangan bo'lib, har bir yondashuv o'ziga xos metodologik asosga ega.

Xorijiy manbalarda Bertalanffy tizimli yondashuv asosida integratsiyani turli elementlarning yaxlit tizimga birlashishi sifatida ta'riflaydi, Piaje esa bilishning integrativ tabiati nuqtai nazaridan pedagogik integratsiyaning kognitiv asoslarini o'rganadi. Bruner fanlararo aloqalar va bilimlarning strukturaviy birligi orqali integrativ ta'lim g'oyasini ilgari suradi[3.B.45].

MDH olimlari orasida Berdinskix pedagogik integratsiyani ta'lim mazmunining yaxlitligi va fan sohalarining o'zaro ta'siri sifatida talqin qiladi, Xutorskoy esa kompetensiyaviy yondashuvda integratsiyaning ahamiyatini asoslaydi. Danilyuk o'z tadqiqotlarida pedagogik integratsiyaning nazariy-metodologik asoslarini ishlab chiqqan[4.B.112].

O'zbek olimlari ham ushbu sohada salmoqli ilmiy hissa qo'shgan. Yo'ldoshev fanlararo aloqalar va o'quvchilarning yaxlit bilim tizimini shakllantirishda integratsiyaning rolini o'rganadi, Hasanboyev pedagogik tizimda integrativ yondashuvni qo'llashning amaliy usullarini tadqiq qiladi, Nishonova esa zamonaviy ta'lim texnologiyalari va integrativ metodlarning o'quvchilar salohiyatiga ta'sirini tahlil qiladi[5.B.78].

Metodologiya jihatidan tadqiqot tarixiy-genetik, qiyosiy-tahliliy va tizimli yondashuvlarni o'z ichiga oladi. Manbalarni o'rganishda monografik, tahliliy va

umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Prezident qarorlari va davlat dasturlari tadqiqotning huquqiy-me'yoriy asosi sifatida qabul qilindi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR. "Integratsiya" tushunchasi lotincha "integratio" so'zidan kelib chiqqan bo'lib, to'ldirish, birlashish, yaxlitlashish ma'nolarini anglatadi. Falsafiy jihatdan integratsiya — alohida qismlarning o'zaro bog'liqlik asosida yaxlit tizimga birlashishi jarayoni sifatida talqin etiladi. Umumiy ilmiy mazmunda integratsiya hodisasi turli sohalarda — biologiya, iqtisodiyot, sotsiologiya, siyosatshunoslik va ta'limda — o'ziga xos ko'rinishda namoyon bo'ladi[1.B.9].

Ta'lim sohasida integratsiya tushunchasi fanlararo aloqalar, o'quv predmetlarining mazmuniy birligi va ta'lim jarayonida bilimlarning uyg'unlashuvi sifatida ifodalanadi. Pedagogik integratsiya esa bu hodisaning ta'lim-tarbiya jarayoniga tatbiq etilgan ko'rinishi bo'lib, u ta'limning tarkibiy qismlarini — maqsad, mazmun, metodlar va natijalarni — yaxlit tizim sifatida birlashtirishni nazarda tutadi. Danilyukning ta'rificha, pedagogik integratsiya — bu ta'limning turli elementlari o'rtasidagi chuqur va izchil aloqadorlikning pedagogik jihatdan maqsadli ta'minlanishi[4.B.118].

Pedagogik integratsiyaning asosiy shakllari quyidagilarni o'z ichiga oladi: fanlararo integratsiya (turli fan sohalari o'rtasidagi mazmuniy aloqa), modulli integratsiya (o'quv modullarining yaxlit tizimga birlashishi), ko'nikmalar integratsiyasi (bilim, malaka va ko'nikmalarning uyg'unlashuvi) hamda shaxslararo integratsiya (o'quvchi, o'qituvchi va jamiyatning ta'lim jarayonidagi o'zaro ta'siri). Har bir shakl o'z metodologik xususiyatlariga ega bo'lib, ta'lim maqsadlari va sharoitiga qarab tanlash imkoniyati mavjud[3.B.51].

Pedagogik tahlil nuqtai nazaridan integratsiyaning ahamiyati shundan iboratki, u ta'lim jarayonini fragmentar emas, yaxlit tizim sifatida ko'rishga imkon beradi. O'quvchilarning faqat alohida fanlarda emas, balki hayot va kasbga oid murakkab vazifalarda ham samarali harakat qila olishi uchun integrativ bilim va ko'nikmalar zarurligi isbotlangan[5.B.82]. Zamonaviy ta'lim metodologiyasida, xususan kompetensiyaviy va

shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlarda, pedagogik integratsiya asosiy tamoyillardan biri sifatida qaraladi.

O'zbekiston ta'lim tizimidagi islohotlar ham pedagogik integratsiyaning ahamiyatini ko'rsatadi. Davlat ta'lim standartlari va o'quv dasturlarida fanlararo aloqalar va integrativ mashg'ulotlarga alohida o'rin berilgan. Bu esa o'quvchilarda yaxlit dunyoqarashni shakllantirish, ularni hayotiy va kasbiy faoliyatga tayyorlashning samarali pedagogik vositasi sifatida integratsiyaning tan olinganini bildiradi[2.B.13].

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, "pedagogik integratsiya" tushunchasi zamonaviy ta'lim nazariyasi va amaliyotida markaziy o'rinlardan birini egallaydi. Pedagogik kuzatuvlar va manbalar tahlili asosida aniqlanishicha, integrativ yondashuv o'quvchilarning bilimni chuqur o'zlashtirishini, mustaqil fikrlash qobiliyatini va fanlararo aloqalarni tushunishini sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, pedagoglar uchun integratsiya metodologiyasi bo'yicha bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish zarurligi ham aniqlangan.

XULOSA.

Xulosa qilib aytganda, "integratsiya" tushunchasi ta'lim tizimida fundamental metodologik kategoriya sifatida namoyon bo'lib, uning pedagogik jihati — "pedagogik integratsiya" — zamonaviy ta'limning samarali vositasi hisoblanadi. Fan sohasining, bilim va ko'nikmalarning uyg'unlashuvi o'quvchilarda yaxlit dunyoqarashni shakllantirish, ularni hayot va kasbiy faoliyatga tayyorlashning asosiy shartidir. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sohasidagi qarorlari va islohotlar integrativ yondashuvlarni ta'lim jarayoniga joriy etishning huquqiy va tashkiliy asosini yaratadi.

Shu asosda quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:

- O'quv dasturlarini ishlab chiqishda fanlararo integratsiyani keng qo'llash.
- Pedagoglarni integrativ ta'lim metodologiyasi bo'yicha malaka oshirish kurslarida tayyorlash.
- O'quvchilar bilim va ko'nikmalarini baholashda integrativ mezonlardan foydalanish.

- Pedagogik integratsiya bo'yicha amaliy tadqiqotlarni kengaytirish va natijalarni amaliyotga joriy etish.

Ushbu tavsiyalarni tatbiq etish orqali ta'lim jarayonining sifati va samaradorligini oshirish, o'quvchilarni zamonaviy jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyalashga tayyorlash mumkin.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish to'g'risida" Qarori.
3. Bruner J.S. The Process of Education. – Harvard University Press, 2020. – P. 97.
4. Danilyuk A.Ya. Teoriya integratsii obrazovaniya. – Rostov-na-Donu: RGPU, 2000. – B. 440.
5. Yo'ldoshev J.G'. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari. – T.: O'qituvchi, 2020. – B. 190.
6. Hasanboyev J. Pedagogika. – T.: Fan va texnologiya, 2018. – B. 352.
7. Xutorskoy A.V. Sovremennaya didaktika. – SPb.: Piter, 2021. – B. 544.
8. Nishonova S.T. Ta'lim jarayonida integrativ yondashuv. // Pedagogika va psixologiya, 2021. – №3. – B. 45–52.